

JAN CIMICKÝ

Hodiny v mlze

BARONET

Hodiny v mlze

PRAHA 2008

Jan Cimický: Hodiny v mlze
Vydání první
Copyright © 2008 Jan Cimický
All rights reserved

Vydalo nakladatelství Baronet a.s., Izraelská 6, Praha 10, www.baronet.cz
v roce 2008 jako svou 1364. publikaci
Přebal a vazba © 2008 Ricardo a Baronet
Ilustrace na přebalu © 2008 Jan Ungrád
Odpovědný redaktor Josef Frais
Sazba a grafická úprava Ricardo, Přemyslovská 38, Praha 3
Tisk a vazba: FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Veškerá práva vyhrazena.
Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být přetiskována, kopírována
či jiným způsobem rozšiřována bez výslovného povolení.

Název a logo BARONET® jsou ochranné známky zapsané
Úřadem průmyslového vlastnictví pod čísly zápisu 216133 a 216134.

ISBN 978-80-7384-140-9

BARONET
Praha 2008

Jan Cimický

Hodiny v mlze

Pro Romea a Julii, Petra a Lucii
i Karla a Gábinu,
pro všechny
jímž zášť, válka či cizí vůle
zadusila lásku.

1.

A ještě jednou a nahlas: *musculus sternocleidomastoideus, musculus zygomaticus, musculus trapezoides…*

Tohle se přece nedá nikdy naučit! Ničemu se to nepodobá, nejde to ošidit, nemá to žádnou logiku, všechno se plete dohromady! Jak je možné, že se to ty předcházející generace mediků dokázaly naučit? Byli snad chytřejší? Víc jim to pálilo? Měli lepší paměť? Nebo jen trochu štěstí?

Je to jako by se člověk učil telefonní seznam, ale ten je aspoň seřazený podle abecedy, zatímco tady se proplétají svaly, cévy, nervy, všelijaké výběžky, hrbolky, a každá z těch nesmyslných drobností má svoje jméno, po kterém profesor pase jako by šlo o život! Vyletět kvůli poslední větévce nějaké pitomé arterie, kterou si v té trémě a nervozitě přísné rigorózní anatomické zkoušky nelze vybavit?

Je to zvláštní, ale právě v téhle chvíli, kdy by se měl člověk maximálně soustředit, snažit se natlačit do paměti co nejvíc informací, najednou cítí, jak jeho vůle vypovídá poslušnost a začíná se toulat někde daleko, uvolňuje se spontánně a nezadržitelně, chvíli se vznáší nad voňavou loukou, chvíli nad jezem u řeky a chvíli klesá do dávných a svíravých vzpomínek. A probouzí touhu!

Co asi dělá Julie? Nejkrásnější ze všech spolužaček z kroužku s jasnýma očima a odzbrojujícím úsměvem! Přitažlivá a přitom nedostupná! Určitě se taky dře nazpaměť latinské názvy, aby zvládla první předtermín hned po Novém roce a zbylo jí víc času na další zkoušky. Všichni se o to tak pokoušejí…

Jenže jak jí to říct? Jak se přiznat? Takový zvláštní ostych brání se vyjádřit, a strach před trapností a směšností je ještě větší – kdyby snad dala sama něco najevo! Zavřít tak na chvíli skripta a zavřít oči a… sevřít ji do náruče…

Musculus triceps, nervus ulnaris, nervus radialis…

Podivný advent, podivná vánoční nálada! Jen hora knih, učebnic kolem postele, anatomický atlas a rozkládací model lebky, vypůjčený od staršího kolegy. Všechno kouzlo jako by vyprchalo! A proč vlastně?

Proč vlastně studuji medicínu? Naivní představa, že je krásné vracet lidem zdraví! Ale co tomu předchází, co všechno musí člověk zvládnout, kolik těch marných a určitě zbytečných informací zasunout do paměti, aby je za pár měsíců vyměnil za jiné, možná ještě zbytečnější! Kdo ví, kolik z toho bude doktor opravdu potřebovat! Jen zlomek!

Kdybych šel studovat filologii, flákal bych se s kamarády po hospodách, vedl intelektuální řeči, psal verše a měl spoustu volného času a žádný stres. Jenže já jsem si vybral medicínu!

Ach Julie!
Na začátku jsi řekla
proč nejsi Romeo
a já dodnes nevím
proč byl svět tak dvojsečný
toho dne

Odpověď mi nedá
mrtvola na pitevním stole
ani křížovka anatomického testu
ani spleť chemických vzorců

A přece se naše cesty tak zvláštním
způsobem kříží
Zahrajeme si hru
Dva medici na písku
Ohromná legrace

Ty jako přijdeš
a vezmeš mě za ruku
Jenom jako
A řekneš že mě máš ráda
jenom jako
A já tomu budu věřit
Opravdu

Bude to krásná hra
V tomhle století však asi není
pro Romea místo

Nemělo to smysl, nesoustředím se! Karel vstal a poodhrnul záclonu u okna, opřel hlavu o sklo a chvíli jen tak tupě zíral do setmělé ulice. Sídliště Dvorecká se pomalu rozsvěcelo modravými záblesky televizních obrazovek.

Někdo klopýtal od stanice autobusu přes provizorní dřevěný můstek, spojující jednu stranu rozkopané ulice s druhou, v každé ruce obtěžkán taškou, jako provazochodec balancující na vratkém špagátu. Vypadal směšně, jak se snažil vyhnout nástrahám zrádných blátivých loužiček, kam se bota propadne skoro celá.

Karel povzdychl. Tak těžko si zvykal na vyhnanství! Ano, vnímal tenhle byt na sídlišti jako vyhnanství! Na podzim se sem přestěhovali, na opačný konec města, jak říkala babička „tam, kde lišky dávají dobrou noc“. Jediný městský autobus sem zajížděl nejdéle do jedenácti večer, a když se někdo vracel později, a to se přece občas stávalo, nezbývalo mu, než šlapat

od nádraží pěšky dobrou půlhodinku do kopce… A telefonní budka tu byla jediná, skoro až v polích, a ještě fungovala pouze občas!

Připadal si tady jako jeho jmenovec Karel Havlíček v Brixenu. Nemohl si přivyknout z mnoha důvodů, třeba i proto, že v bytě bylo nezvyklé suché teplo. Dříve byli zvyklí topit doma v kamnech, chodil do sklepa pro uhlí a pro dříví a jediná kachlová kamna vyhřívala hned dva pokoje. Ráno tam ovšem bývalo chladno a bylo lepší se pořádně zachumlat pod peřinu… ale tady? Pořád vedro, že spal raději u pootevřeného okna a i tak se mu zdálo, že má z toho nezvyku pořád zacpaný nos.

Co asi ti ostatní, kteří bydlí v poloobydleném bloku naproti? Jsou nejspíš rádi, že mají konečně svůj byt! Nevadí jim, že je tu jediný pultový obchod, kde se i na ty nezákladnější potraviny stojí dlouhá fronta? Ale možná si raději přitáhnou každý den všechno z města, a tady, na sídlišti, jen přespávají.

I ten nešťastník, vlekoucí v rukou dva náklady, zmizel z dohledu.

Zbývá se naučit nejméně tři sta stránek! Karel se otočil a odevzdaně zvedl ze země odhozený anatomický atlas, který se bezmocně rozpleskl na koberci.

Z té polohy v pololeže, s věčně nachýlenou hlavou, ho bolelo za krkem a už ho i pálily oči, věděl však, že nemůže přestat a musí dál pokračovat, aby to všechno stihl aspoň přečíst a uložit do paměti. Jako ostatní zkoušel povzbudit paměť vším možným. Na nějaké léky si netroufal, slyšel od starších kolegů, kteří si brali před zkouškou fenmetrazin, že sice byli čilí a měli dostatečné sebevědomí, zdálo se jim, jak to všechno zvládají – ale byl to bohužel jen dojem, iluze, a u zkoušky pak totálně vyhořeli.

Karel usoudil, že bude mnohem lepší, když se spolehne jen sám na sebe, na svou paměť a veškerou její kapacitu, a bude jí to usnadňovat a povzbuzovat pod-

le rad zkušenějších. Podvědomě tušil, že se to ošidit nedá. Z několika silných tureckých káv za den ho bolel žaludek, přešel tedy na čaj a to se zdálo lepší, ostatně nástup účinků čaje byl pomalejší ale trvalejší, na rozdíl od kávy, kde kofein zabral rychle, ale stejně rychle poklesl a měl pak skoro paradoxní efekt. Když už nezabralo tohle – věděl, že je čas aspoň na chvíli dřímat nebo se jít projít kolem bloku, snažit se nemyslet vůbec na nic, jen tupě jít a zírat, dojít k lesu a zpátky, nebo si pustit z magneťáku písničky ze Semaforu.

Nejhorší ovšem byly myšlenky a vzpomínky, které se protivně a vtíravě vnucovaly v těch nejméně vhodných okamžicích, kdy by se spíš potřeboval soustředit na něco konkrétného. Naopak, byly vždycky silnější a s rozkoší vytěsňovaly celou anatomii na okraj vnímání – marný odpor!

Třeba zrovna v téhle chvíli, kdy svíral těžký anatomický atlas a snažil se vizuálně zapamatovat spojení kůstek na noze. A přitom se docela absurdně vynořovala nějaká vzpomínka z dětství, která s tím vůbec nesouvisela, dokonce ani vzdáleně! Vycházel z branky u domu, kde bydleli, bylo mu asi pět nebo šest let, v ruce držel bandasku na mléko a v druhé ruce peníze a lístky, a šel do mlékárny k paní Hruškové. Vystál frontu několika lidí a sledoval, co se děje. Paní Hrušková byla jistě hodně stará důchodkyně, nosila šedivé vlasy schované v síťce a když mléko v kovovém válci docházelo, požádala někoho z dospělých, aby jí pomohl zvednout velikou konev s mlékem a vylít tu bílou pěnivou tekutinu do válce. Pomalu a důstojně otřela okraj a zase zavěsila kovové sběračky, kterými odměřovala prodávané mléko.

Tohle vše viděl Karel přesně a i když to nedávalo smysl, jako by se s tím nechtěl docela rozloučit, zahnat a zapomenout. Naopak, musel si přiznat, že si tuhle vzpomínku hýčkal.

Paní Hrušková si důstojně odstřihla potravinový lístek a zeptala se pro jistotu ještě jednou, aby se ujistila.

„Copak, Karlíčku, dáš si litr mléka?“

„Ano, prosím. A čtvrt kila krájeného másla!“ vyhrkl.

Prodavačka pomalu nabrala odměrkou mléko, přelila do aluminiové bandasky a odstavila na pult a pak stejně pomalu a rozvážně vzala dlouhý nůž a zajela jím do veliké žluté krychle másla, dováženého takhle odněkud z Dánska nebo z Holandska, přenesla opatrně na papír, dala na váhu a zabalila.

Teprve když tahle vzpomínka, která se nedala zastavit, skončila a dohrála, mohl se zase vrátit ke své řeholi. Všiml si ovšem, že čím víc byl unavený, tím častěji se objevovaly takové záblesky a útržky vzpomínek a útočily na jeho koncentraci pozornosti. Pochopil, že se jim neubrání, že podléhají nějaké jiné silnější zákonitosti, na kterou se ani silná vůle nevztahuje.

Upřímně řečeno, aniž by si to přiznával, docela se na ty exkurze do minulosti těšil. Bylo toho na něj moc, všichni kamarádi zůstali na druhém konci města, neměl možnost se s nimi vídat jako dřív, byl vytržen z prostředí, v němž vyrůstal, a ještě začal novou školu a nebyl si docela jistý, že to byl správný výběr… Co když nebude stačit? Co když ji nezvládne?

Pochybnosti a nejistoty jsou asi docela normální, jistý si může být vždycky jen hlupák, který nevnímá nic nového a nepřipustí si, že by něco mohlo být jinak. Ale Karlovi asi chybělo ještě něco. Snažil se na to nemyslet. Jenže i tak se mu ta myšlenka vracela a provokovala. Láska! Měl někdy pocit, že by všechno na světě vyměnil za opětovanou a šílenou lásku, a trochu se i bál, že je opravdu jen nesmělý a směšný snílek, kterému realita uniká. Ostýchal se! Byl prostě takový!

Horlivý čtenář, který hltal příběhy stránku za stránkou, objevitel přírody a hlavně citlivý – a možná i přecitlivělý hledač vyjádření pocitů, které jím zmítaly. Když maturoval, vzal si ho předseda komise stranou.

„Půjdete studovat jazyky?“ zeptal se.

„Ne, já chci na medicínu!“

„A prosím pěkně, pročpak? Máte na jazyky talent, to by byla škoda!“

Karel z toho byl trochu nesvůj, sám se musel ujišťovat, že jeho překvapivá volba je správná. Nebyl si jistý, jak bude snášet krev a bolest, a strach… Studium jazyků ho lákalo, hlavně francouzština… Stejně jako historie a divadlo a literatura. Ostatně pokoušel se psát, verše i povídky a texty k písničkám. Amatérské divadlo, které na střední škole založil s kamarády a spolužáky, mělo opravdový úspěch, a možná že právě to vedlo k té podivné úvaze, kterou za poslední týdny mnohokrát proklel: aby autor mohl dobře psát, aby jeho tvorbě lidé rozuměli a doléhalo k nim každé slovo, musí člověka podrobně znát a rozumět mu! Jak jinak, jak lépe a podrobněji, než jako lékař?

A proto se naivně rozhodl pro jednu z životních cest, pro medicínu. Kolikrát za poslední dobu sám sobě v duchu přiznal, že to byla jen póza, že měl jít směrem, který by ho víc přitahoval; vždyť tady tráví nekonečné hodiny nad nenáviděným biflováním kvant nesrozumitelného a jen popisného textu! Jak je možné, že se výuka medicíny trochu nemění? Jako by se tu zastavil čas! Proč se studium lékařství nijak nemodernizovalo a neustále urputně setrvává na historickém encyklopedickém hromadění? Proč se nehledá jiná cesta, která by byla schůdnější? Copak má smysl za každou cenu jen odříkávat názvy v latině a češtině?

Předseda maturitní komise tenkrát jen nechápavě potřásl hlavou.

„Ale to je škoda, mladý muži, to je škoda! Talent je třeba rozvíjet!“

Karel si tenkrát myslel, že to všechno zvládne. Jenže teď byl rád, když se do divadla podíval jednou za měsíc a občas mu zbyla chvilka, aby se pokusil něco napsat. Pro radost… Ale kdyby to mohl psát pro někoho!

Jenže pro Romea, jak se zdá, přece není v tomhle století místo.

Když měli začátkem prosince už druhé pitvy a trávili tak celé odpolední hodiny až do večera ve studené pitevně a na stolech před nimi ležely ruce a nohy z mrtvých těl, někteří to zvládali dost obtížně.

Ale když se člověk soustředí a nevnímá to jako kus kdysi živé bytosti…

Hlavně aby se netřásly prsty s pinzetou a skalpelem! Nejvíc se všichni těšili na půlhodinovou pauzu po dvou hodinách pitvání. To se celá horda mediků rozběhla ke Karlovu náměstí na dětské hřiště a na pískovišti se snažili postavit hrad! Taková paradoxní reakce. Jen maminky, které sem náhodou zabloudily a hledaly tu klid v bláhové naději, aby děti v kočárcích spaly a byl čas poklábosit si s druhou, urychleně balily věci a mizely na opačném konci parku, jako by v nich medici vyvolávali paniku.

Svým způsobem se jim Karel nedivil, křik a trochu teatrální hlasité sdělování právě zažitých a zveličených detailních okamžiků z pitvy by asi zvedly z lavičky i otrlejší. Ty děsné řeči!

„Představ si, že mi upadl žlučníkový kámen na nohu a ještě teď mě to bolí!“

„To nic není, já jsem prořízmočový měchýř…“

Chovaly se dřívější generace mediků stejně? Nejspíš ano. Jako by to napětí a nezvyk setkání s mrtvým provokovaly vnitřní pnutí, které se může ventilovat jen nadsázkou a černým humorem na hraně snesitelnosti.

Když se před týdnem vracel domů z pitvy, byl už večer a tma. V tramvaji si sedl na místo vzadu a zahloubal se do anatomie, protože každá chvilka je vzácná a musí se využít! Učil se a v duchu si promítal lebeční kosti na dívku, která postávala nad ním a jela asi z práce. Pohlédl do atlasu, pak na ni, pak zase do atlasu. Po chvíli si toho dívka všimla a začalo ji zají-

mat, proč po ní pokukuje… A když zjistila, že se mimoděk stala živoucím anatomickým modelem, začala se docela upřímně smát. A teprve v té chvíli si Karel uvědomil, že se taky chová nepřiměřeně, a co mu zbývalo? Zčervenal, zavřel atlas a začal se taky smát. Nikdo jiný v té podřimující tramvaji nechápal, proč se ti dva tak upřímně smějí!

Možná toho měl využít a seznámit se s ní? Ale to je jeho věčný problém…

Netroufá si oslovit neznámou dívku – i když si v duchu tisíckrát opakuje duchaplnosti, kterými by na ni zaútočil, když dojde na „lámání chleba“, zmlkne a z hlavy se mu všechno vykouří a jen tak naprázdno polkne, nic z něj nevypadne, natožpak něco zábavného. Rozhodně takhle žádnou neokouzlí!

Snad kdyby měl příležitost se s ní nejdřív seznámit, ztratit tu svazující trému a roztřesený ostych a mluvit o tom co zná, třeba by měl úspěch. Třeba by měl naději. Jenže takhle? Asi nakonec vykoktal něco na omluvu a díval se, jak dívka se zlomyslným ohníčkem v očích vystupuje o dvě stanice dřív než on.

Kdyby tam byl na jeho místě někdo z kamarádů, třeba Honza nebo Jirka, určitě by našli nějaký důvod jak se seznámit, dát si adresu nebo si vyměnit telefonní číslo… Jenže takhle rychle a pohotově to Karel neumí. Napadne ho něco zajímavého, teprve když je dávno po všem, když je pozdě a nedá se to vzít zpátky. Třeba ji ještě někdy potká! Ale poznal by ji vůbec?

Jistý slavný francouzský herec, který se jmenoval Sacha Guitry, prý byl takhle pohotový. Pronásledoval ho otravný ctitel, chodil za ním do šatny, posílal květiny a nebylo možné se ho zbavit. A jednou, když už všechny výmluvy vyzkoušel, Guitry rezignoval a řekl, že tedy na večeři s tím pánem půjde. A pak, v domnění, že dveře zaklaply a zůstal v šatně jen sám s garderobiérem, hluboce povzdychl a prohlásil: „Přece nikdy nepůjdu na večeři s takovým idiotem!“ Šatnář

mlčel a když se k němu Guitry otočil, spatřil jeho vyděšenou tvář. Ctitel totiž neodešel, naopak stál ještě pořád dva kroky za ním ve dveřích. A Guitry jako by nic pokračoval: „Vždyť přece víte, že jdu zítra na večeři s tímto pánem!“

Mohl jsem místo anatomie žvatlat francouzsky, nasávat reálie! Ale rozhodl jsem se pro medicínu, tak musím trpět, pomyslel si Karel. A dobře mi tak!

Os navicularis, os piriforme… Proboha, kde je os piriforme? Je vůbec taková nějaká kůstka? A dá se ta anatomie vůbec naučit?

„Karlíčku, nechceš kávu?“ To nakukuje starostlivá babička, která s nimi žije v jednom bytě a jež si velice považuje, že její vnuk bude pan doktor! Hýčká ho neustále a podstrojuje mu až okatě. A ne, že by mu to vadilo…

„Já za chvilku přijdu na zprávy,“ křikl do dveří, aniž by zdvihl hlavu. Stejně by nemělo smysl, aby dál něco četl, hlava si potřebuje na chvíli odpočinout, dělat něco jiného.

Něco jiného! Ach, Bože, jít do divadla! Nebo aspoň do té poetické vinárny Viola na Národní třídě a poslouchat nějakou poezii, jak ji říká Höger nebo Štěpánek nebo Václav Voska! Anebo jak ji čte básník Miroslav Holub osobně!

I Holub vystudoval medicínu, a jaké píše básničky! Možná, že i kvůli němu se Karel rozhodl jít na lékařskou fakultu, miloval jeho verše plné odsekávaných a moudrých myšlenek, jako by tepalo srdce! Doktor, který dovede tak jednoznačně a přesně popsat dnešní pokryteckou společnost! A není divu, že ho potentáti nemají rádi! Tu básničku o kašparech zná nazpaměť a občas si ji v duchu opakuje: *Skákali. Dupali. Scvrkli se. Prolezli sítnicí. Zduřeli. Uvázli v oznamovací větě. Vrčeli. Zpívali. Založili bleší cirkus a vlezli do něj. Vykvetli. Zvadli. Lítali v dýni a padali po vlasu. Takže došli ke kořenům. Zazvonili. Zhasli. Uhnuli před opo-*

nou. Sežrali rolničky. Pročež byli jmenováni dozorčími přes kašpary…

„Karle, budou zprávy!“ volá z obýváku otec.

„Už jdu!“ Ano, poslechnout si zprávy, ale proč vlastně? Copak se v téhle zemi může něco změnit? Úderníci budou vítězit nad svými závazky, družstevníci se svědomitě připravovat na další sezonu, stavaři budovat… studenti studovat…

S jakou chutí by definitivně odhodil protivný anatomický atlas na zem a řekl si, že ho už nikdy neotevře!

Zhasl lampičku a pootevřenými dveřmi vyšel na chodbičku, skrze bytové koupelnové jádro prošel do kuchyně, vzal si na pultíku ještě teplý hrnek s kávou, už pátou toho dne, a dosedl v obývacím pokoji do prázdného křesla, aby stihl ještě kousíček večerníčku.

„Zasedá ústřední výbor, prý se to tam mele, říkali v práci…,“ prohlásila matka, ale nikdo na to nereagoval. I otec jen pokrčil rameny. Proč si dělat zbytečné a předčasné iluze?

2.

Začalo to vlastně koncem června, na IV. sjezdu spisovatelů, a zprávy o něm se dostávaly jen pomalu na veřejnost. V Čechách se informace šíří od úst k uchu velice rychle, a tak bylo obecně známo, že na sjezdu se spisovatelé pustili dost ostře do nejvyššího pána nad kulturou, tajemníka Hendrycha. K jeho velikému překvapení se spisovatelé nepřipojili k obvyklým frázím a loajalitě s mocí, ale naopak, hned několik významných autorů se vzepřelo.

Jako první Milan Kundera – dovolil si vyzvat přítomné ke svobodnému souboji názorů. Připojil se k němu Pavel Kohout, který rovnou žádal zrušení cenzury, novelizování tiskového zákona a přijetí manifestu o svobodě slova. A následovali další: Alexandr Kliment, Ivan Klíma, Dušan Hamšík, a vyvrcholením urážky bylo pro delegaci mocipánů, když Kohout přečetl Solženicynův dopis sjezdu sovětských spisovatelů, který byl zveřejněn ve francouzském *Le Mondu*. Tajemník Hendrych pak sjezd na protest rozzuřeně opustil, ale za dva dny se znovu vrátil.

A pak na sjezdu vystoupil Ludvík Vaculík a navrhl, aby ze stanoviska sjezdu bylo vyškrtnuto všechno, co symbolizovalo „poddanskou duši", kritizoval omezování občanských svobod a propojení politické a výkonné vládní moci. Kolovala jeho slavná věta: „To nejlepší, čeho naše kultura dosáhla, vzniklo ne proto, ale *přesto*, jak se vládnoucí kruhy ke kultuře chovají a ustupují jen silnému odporu!" A dál prý pokračoval: „Proč nemůžeme žít, jak chceme? Proč nevinně souzeným a rehabilitovaným nebyl ještě vrácen jejich majetek?"